

opstaa ved, at udenlandske Selskaber erhverver Mosearealer, saaledes som de gør her og i andre Lande, i industrielle Øjemed. Hans Tale har hos mig styrket Overbevisningen om, at der her er et Forhold, der har Krav paa Opmærksomhed; jeg vil følge Udviklingen med al den Opmærksomhed, Sagen fortjener, og søge i størst muligt Omfang at komme i Besiddelse af Oplysninger om, hvad der i saa Henseende gøres i andre Lande, ligesom jeg vil sætte mig i Forbindelse med Organisationer, der repræsenterer Landbruget, for hvem dette Spørgsmaal jo har en særlig Interesse ved Siden af den almindelige offentlige Interesse, som Sagen har.

Det ærede Medlem fra Skelskør (R. Andersen) talte om Forskudsforeningerne og rettede det bestemte Spørgsmaal til mig, om der i denne Sag var sket noget fra Landbrugsministeriets Side. Det ærede Medlem har Ret i netop at give sit Spørgsmaal Adressen „Landbrugsministeriet“ og ikke „Landbrugsministeren“, for det, der her er Tale om, vedrører flere Landbrugsministre. Det ærede Medlem henviste til, hvad der passerede mellem den tidligere Landbrugsminister Ole Hansen og Udvalget, og han citerede en Del af Landbrugsminister Ole Hansens Udtalelser, der for største Delen forekom det ærede Medlem sympatetiske. Jeg ønsker dog at tilføje, at Landbrugsminister Ole Hansen udtrykkeligt erklærede, at Sagen var saare vanskelig, og at han havde sine Tvivl om, at man kunde naa frem til en Løsning; men tillige udtalte han ganske vist Haabet om, at det trods Vanskelighederne skulde lykkes at finde en Løsning. Han gjorde mere end det, han traf Forberedelser i Henseende til at faa nedsat et Udvalg, som skulde stille Forslag om en anden Ordning af Driftskreditforholdene for Landbruget. Sagen blev ikke færdig, inden Landbrugsminister Ole Hansen tog sin Afsked; da jeg overtog Embedet efter ham, faldt det i min Lod at underskrive den Ekspedition, i Kraft af hvilken Udvalget blev nedsat i August 1908. Dette afgav saa en Betænkning den 29. April 1909, der gik ud paa, at Statskassen kunde tilskyde 5 Mill. Kr. til en Grundfond for en Centrallaaneanstalt for hele Landet, der navnlig er baseret paa Andelsvirksomhederne. Efter at

Andelsudvalget var sat i Kundskab om, at en saadan Betænkning forelaa, førtes der mellem Landbrugsministeriet og Andelsudvalget en Korrespondance, der sluttede med, at Andelsudvalget takkede for nogle tilstillede Oplysninger om, hvorledes man andetsteds bar sig ad med Hensyn til Ordningen af disse Forhold.

Derefter blev Sagen i Januar eller Februar, jeg tror Februar 1910, henlagt — jeg siger ikke, at dette mere skyldtes Andelsudvalgets Mangel paa Initiativ end Landbrugsministeriets — ud fra den Betragtning — antager jeg, men jeg var ikke til Stede i Ministeriet dengang —, at Tiden ikke var gunstig for Etablering af slige Institutioner.

Jeg skal ikke nægte, at siden jeg tiltraadte igen, har jeg fundet, at Tiden ikke var gunstig for en Beslutning om at baandlægge 5 Mill. Kr. i heromhandlede Øjemed, hvor prisværdig og tiltalende Sagen i øvrigt maa siges at være, og jeg nærer nogen Tvivl om, at der selv i dette Øjeblik paa Rigsdagen er stærk Stemning for at gaa til en saadan Baandlæggelse. Men dette er en Sag, hvorom jeg gerne skal forhandle saavel med min højtærede Kollega Finansministeren som det kommende Finansudvalg. Jeg tror, som sagt, at der vil vise sig store Vanskeligheder for Tankens Gennemførelse, da den kan faa vidtgaaende Konsekvenser.

Det ærede Medlem talte meget stærkt og meget rigtigt om, at de landøkonomiske Forskudsforeninger havde virket godt og tilfredsstillende. Jeg siger, det ærede Medlem talte rigtigt derom, men dermed er ikke ført Bevis for, at det er nødvendigt at opretholde denne Form for Driftskreditens Organisation. Man kunde ogsaa ræsonnere saadan, at Staten ved Loven om de landøkonomiske Forskudsforeninger, ved at stille et Beløb til Raadighed i den forløbne Tid — endnu er Beløbet ikke helt gaaet tilbage i Statskassen — har startet den Sag; Forskudsforeningsloven har virket til Opøvelse af Solidaritetsprincippet mellem Landbrugerne, saa at de har vundet Forstaaelse af, paa hvilket Grundlag man skal organisere Driftskrediten, nemlig paa det solidariske Ansvar. Det er det, der betyder noget i dette Forhold. Det kan ikke være den — forholdsvis set — ringe Virkning af Rentelettelsen, der opnaas ved at have Stats-